

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय का.मु. प्रधान न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
फैसला

०६९-सी-१०११

मुद्दा: निषेधाज्ञायुक्त परमादेश।

नारायणी अञ्चल, पर्सा जिल्ला मुडली गा.वि.स. वडानं.५ स्थित न्यु जीवन ज्योती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेडको तर्फबाट अधिकारप्राप्त भई आफ्नो हकमा समेत संस्थाका अध्यक्ष लक्ष्मण महतो.....१

पुनरावेदक
निवेदक

विरुद्ध

डिभिजन सहकारी कार्यालय पर्सा, विरगञ्ज.....१
ऐ. कार्यालयका निमित्त कार्यालय प्रमुख दुर्गाप्रसाद जयसवाल.....१

प्रत्यर्थी
विपक्षी

पुनरावेदन अदालतमा फैसला गर्ने:- माननीय न्यायाधीश श्री दिनेशकुमार कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री शारङ्गा सुवेदी
पुनरावेदन अदालत हेटौँडा

पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६९।९।५ को फैसला उपर निवेदकको तर्फबाट न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम यस अदालतमा पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ:-

न्यु जीवन ज्योती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था सहकारी ऐन र नियमबमोजिम दर्ता भै सञ्चालनमा छ। सो संस्थाका तत्कालीन अध्यक्ष ललन ठाकुर भई निजले बैठक पनि राख्न नसकेको र आर्थिक कारोबार पनि दुरूस्त राख्न नसकेकोले सो समस्या समाधान गर्न समेतको लागि अर्चना पटेलको अध्यक्षतामा मिति २०६८।४।७ मा बैठक बसी मिति २०६८।४।२८ मा साधारणसभा हुने भनी बहुमतले निर्णय गरियो। त्यसै बीचमा ललन ठाकुरको अध्यक्षतामा मिति २०६८।४।२८ मा अरू मानिसहरूले साधारण सभा गरेको

थाहा पाई साधारणसभा स्थलमा जाँदा स्थगित भएको थियो। हामीले सोको जानकारी मिति २०६८।४।२२ मा विपक्षी डिभिजन सहकारी कार्यालयलाई गराएका थियौं। हामीले पूर्व निर्धारित समयमा म निवेदक अध्यक्ष रहने गरी ११ सदस्यीय सञ्चालक समिति निर्वाचन भएको कुरा मिति २०६८।४।३० मा विपक्षी कार्यालयलाई दिएका थियौं। पछि हामीहरूले गरेको निर्णय अमान्य गरी डिभिजन सहकारी कार्यालयले योगेन्द्रप्रसाद चौरसिया, शिवशंकरप्रसाद चौरसिया, निलेशप्रसाद कुशवाहा र नरेन्द्रराय तिवारीलाई हटाई मिति २०६८।५।२७ मा प्रेम नारायण ठाकुर, भोज साह तेली मनोजकुमार चौरसियालाई सहवरण गराउने निर्णय भएको रहेछ।

सो निर्णय बदरको लागि हामीले यस अदालतमा ०६८-WO-००६८ को उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदन दायर गरेकोमा यस अदालतबाट मिति २०६८।१२।८ मा विपक्षीको मिति २०६८।५।२७ को निर्णय बदर भई तत्काल कायम रहेका सञ्चालकहरू राखी जे जो बुझ्नु पर्ने हो बुझी कानूनबमोजिम निर्णय गर्नु भनी विपक्षी सहकारी कार्यालयको नाममा परमादेशको आदेश जारी भएको थियो। उक्त आदेश अन्तिम भएर बसेको छ। अर्थात् विपक्षी कार्यालयले सो आदेशलाई स्वीकार गरेको छ। उक्त आदेश पश्चात मिति २०६९।५।६ गते दिनको ११.३० बजे छलफल हुने हुँदा उपस्थित हुनु होला भनी म निवेदक समेतको नाममा मिति २०६९।४।१५ गते पत्राचार गरेको थियो। तोकिएको उक्त समयमा हामी विपक्षी कार्यालयमा जाँदा विभिन्न बहाना बनाई कुनै छलफल भएन। पछि मिति २०६९।५।२० को पत्र बमोजिम मिति २०६९।५।२७ गते जाँदा पनि ढिलो आउनु भएको भन्ने बहानामा छलफल भएन। संस्थाको खाता बन्द भएकाले खाता सञ्चालन गर्न मिति २०६८।४।३० र मिति २०६९।३।३ मा निवेदन दिएकोमा हालसम्म निर्णय पनि गरेको अवस्था छैन।

विपक्षीको मिति २०६८।५।२७ मा भएको निर्णय बदर भै मिति २०६८।४।२७ को साधारण सभाले मान्यता पाएको छ। तर पनि विपक्षीले आदेश बमोजिम छलफल पनि नगराएको र छलफलको लागि पटकपटक अनुरोध गर्दा समेत उक्त संस्थाको निर्वाचन नै गराउने धाकधम्की दिदै आएकाले कानूनी व्यवस्था विपरीत निर्वाचन गराउन पाउनु हुन्न भन्दा पनि ऐन नियमका कुरा मलाई केही पनि थाहा छैन। कार्यालय प्रमुखको हैसियतले

निर्वाचन गराउछु भनेकाले मेरो हकमा आघात पुग्ने गरी निर्वाचन गर्न गराउन सक्ने आशंकाको विद्यमान भएको हुँदा यस अदालतबाट मिति २०६८।१२।८ मा जारी भएको आदेशको विपरीत संस्थाको निर्वाचन नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेश सहितको निषेधाज्ञा आदेश र मिति २०६८।४।३० एवं मिति २०६९।३।३ को पत्र बमोजिम संस्थाको खाता म निवेदकको नामबाट सञ्चालन गर्न दिनु भनी परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले पुनरावेदकले पुनरावेदन अदालत हेटौँडामा पेश गरेको रिट निवेदन।

यसमा विपक्षीहरूबाट १५ दिनभित्र लिखित जवाफ मगाउनु। अन्तरिम आदेश माग गरेको सम्बन्धमा दुबै पक्षलाई राखी छलफल पश्चात निर्णयमा पुग्दा मनासिव हुने भएकाले अन्तरिम आदेश जारी हुने नहुने कुराको टुंगो नलागेसम्म निर्वाचन सहितको कामकारवाही अघि नबढाउनु होला भनी अवाधिक आदेशसम्म जारी गरिदिएको छ। अन्तरिम आदेश जारी हुने नहुने विषयमा मिति २०६९।९।५ गतेको छलफलको पेशी तोकी विपक्षीलाई म्याद सूचना दिनु भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६९।८।२९ को आदेश।

निवेदक सहितको पदावधि सकिएकाले मिति २०६९।५।६ र २७ गते छलफल गर्न बोलाईएकोमा मिति २०६९।५।६ को बैठकमा सहमती नभएको कारण निर्णय नभएको हो भने मिति २०६९।५।२७ को बैठकमा केही सदस्यमात्र उपस्थित भएका र निजहरू निर्वाचन गर्न सहमती भए अनुरूप मिति २०६९।९।७ मा सो सहकारी संस्थाको निर्वाचन हुने गरी निर्वाचन कार्यक्रम तय भएकोमा मिति २०६९।८।२९ को ताहा अदालतका आदेश बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी हुने नहुने कुराको टुंगो नलागे सम्म निर्वाचनको कार्यक्रम स्थगित गर्न गराउन पत्राचार भै सकेको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले विपक्षीको तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफ।

न्यु जीवन ज्योती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेडको विनियम ३३ मा सञ्चालक समितिको पदावधि ३ वर्षको हुने व्यवस्था भए अनुरूप तत्काल कायम रहेको सञ्चालक समितिको पदावधि मिति २०६८।१०।२० मा नै सकिएको भन्ने विपक्षीको लिखित जवाफबाट देखिन आएको र उक्त सहकारी संस्था आफैले विपक्षी कार्यालयबाटै

निर्वाचन गराई संस्थालाई विकास दिन अनुरोध गरी मिति २०६९।८।२९ मा पत्राचार गरेको परिप्रेक्ष्यमा सहकारी ऐन, २०४८ नियमावली, २०४९ एवं सम्बन्धित सहकारी संस्थाको विनियम बमोजिम नियमनकारी निकाय डिभिजन सहकारी कार्यालय र नियमनकारी अधिकारी कार्यालय प्रमुखबाट निर्वाचन प्रक्रिया अघि बढाई सूचना समेत जारी गरेको अवस्था देखिँदा यस अदालतबाट मिति २०६८।१२।८ मा जारी आदेश विपरीत भएको मान्न मिलेन। निर्वाचन प्रक्रिया पनि यस अदालतको मिति २०६९।८।२९ को अन्तरिम आदेश बमोजिम स्थगित भएको देखिँदै अर्को निर्वाचनबाट सञ्चालक गठन गर्ने प्रक्रिया अघि बढाएको अवस्थामा संस्थाको खाता निवेदनका नाममा सञ्चालन गर्न दिनु भनी परमादेशको आदेश जारी गर्न मिल्ने पनि देखिएन। यसरी कानून बमोजिम संस्थाको सञ्चालक निर्वाचन गर्न कार्यक्रम समेत प्रकाशित भैरहेको देखिँदा त्यस्तो निर्वाचन प्रक्रिया स्थगित गर्न निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने विद्यामानता नदेखिएबाट प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६९।९।५ को आदेश।

यस संस्थाको सञ्चालक समितिबाट भएको मिति २०६८।२।२९ र ऐ. २८ को निर्णयलाई मान्य र मिति २०६८।४।७ को निर्णय अमान्य हुने गरेको विपक्षी कार्यालयको मिति २०६८।५।२७ को निर्णय पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट ०६८-WO-००६८ को रिट निवेदनमा मिति २०६८।१२।८ मा बदर भैसकेको हुँदा मिति २०६८।४।७ को निर्णयले मान्यता पाएको छ। सो बमोजिम मिति २०६८।४।२८ मा भएको साधारण सभाबाट गठित सञ्चालकहरूको मिति २०६८।१०।२० मा पदावधि सकिने अवस्था छैन। मिति २०६८।४।२८ को साधारण सभाबाट निर्वाचित सञ्चालक समिति वैद्य भई मिति २०६८।१२।८ को आदेशबाट सदर भएको स्थितिमा सो सञ्चालक समितिले संस्थाको खाता सञ्चालन गर्न नपाउने भन्न नमिल्ने हुँदा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६९।९।५ को आदेश बदर गरी पुनरावेदन जिकिर बमोजिम गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले न्यु जीवन ज्योती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेडको तर्फबाट अधिकार प्राप्त भई आफ्नो हकमा समेत लक्ष्मण महतोले यस अदालतमा पेश गरेको पुनरावेदनपत्र।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न सक्कल कागजातहरूको अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति

२०६९।९।५ को आदेश मिलेको छ, छैन? पुनरावेदहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा न्यु जीवन ज्योती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेडमा सञ्चालक समिति गठनको विवाद भएको देखिन्छ। उक्त विवाद सहकारी ऐन, २०४८ नियमावली, २०४९ र सम्बन्धित संस्थाको विनियम समेतको अधिनमा रही समाधान हुने तथ्यमा विवाद छैन। निवेदक समेतले मिति २०६८।४।७ मा बसेको सञ्चालक समितिले निर्णय गरे अनुरूप मिति २०६८।४।२८ मा भएको वार्षिक साधारण सभा बमोजिमको सञ्चालक समितिले मान्यता पाउनुपर्ने जिकिर गरेको र सोलाई विपक्षी कार्यालयबाट मिति २०६८।५।२७ को निर्णयबाट मान्यता नदिई अन्य सदस्यहरूलाई सहवरण गरे उपर यिनै निवेदक समेतले पुनरावेदन अदालत हेटौँडामा ०६८-WO-००६८ को रिट निवेदन दायर गरेको देखिन्छ। उक्त रिट निवेदनमा मिति २०६८।१२।८ मा विपक्षी कार्यालयको मिति २०६८।५।२७ को तीन जना सदस्य सहवरण गराउने निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर भई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भनी विपक्षी डिभिजन सहकारी कार्यालयको नाममा परमादेशको आदेश जारी भई निवेदकले सो आदेश बमोजिम गरी पाउन र खाता पनि आफ्नै नामबाट सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरी पाउन विपक्षी कार्यालयसँग अनुरोध एवं पत्राचार गरेको देखिन्छ। त्यसपश्चात समस्या समाधानको लागि आपासी छलफल एवं परामर्श समेत भै रहेको अवस्थामा विपक्षी कार्यालय प्रमुखले पुनः निर्वाचन गराउने भनेको कारण सो रोक्न निषेधाज्ञाको आदेश र खाता सञ्चालनको लागि परमादेशको आदेश जारी गरी पाउन निवेदक पुनरावेदन अदालत हेटौँडा प्रवेश गरेको देखिन्छ।

विपक्षी कार्यालयको लिखित जवाफ हेर्दा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६८।१२।८ को आदेश बमोजिम छलफल गर्ने क्रममा मिति २०६९।५।६ मा बोलाई छलफल गर्दा सहमती कायम नभएको र मिति २०६९।६।२० मा भएको छलफलमा पनि सबै सदस्यहरू उपस्थित नभएको कारण डिभिजन सहकारी कार्यालय आफैले सञ्चालक समिति एवं अन्य समितिको निर्वाचन गराई निकास दिन अनुरोध गरेको देखिन्छ। उक्त सहकारी संस्थाको विनियमको ३३ नं. को अवलोकन गर्दा संस्थाका सञ्चालकहरूको पदावधि तीन वर्षको हुने भई त्यस पहिलेको सञ्चालक समितिको पदावधि

मिति २०६८।१०।२० मा नै सकिने देखिन्छ। यसरी संस्थाको सञ्चालक समितिको पदावधि सकिएको र अर्को सञ्चालक समिति निर्वाचन गर्न सहमती नगरी संस्थाका पदाधिकारी आफैले विपक्षी कार्यालयलाई संस्थाको निर्वाचन गराई दिनु भनी पत्राचार गरेको आधारमा सहकारी ऐन, २०४८ र नियमावली, २०४९ समेतको अधिनमा रही नियमनकारी निकाय डिभिजन सहकारी कार्यालयले निर्वाचन हुने मिति समेत निर्धारण गरेको देखिँदा सो निर्वाचन रोक्न निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्न मिल्ने अवस्था देखिएन।

पुनरावेदकले संस्थाको खाता सञ्चालन समेतको लागि परमादेशको आदेश माग गरेको सम्बन्धमा विचार गर्दा तत्कालिन सञ्चालक समितिको पदावधि मिति २०६८।१०।२० मा सकिने र अर्को सञ्चालक समितिको निर्वाचन गर्ने मिति पनि तोकी सकेको अवस्थामा पुनरावेदकले आफ्नो नामबाट संस्थाको खाता सञ्चालन गर्न निवेदन दिएको देखिएतापनि निजको नामबाट समेत संस्थाको खाता सञ्चालन गर्ने गरी परमादेशको आदेश जारी गर्न मिल्ने नदेखिएको समेतको आधार र कारणबाट पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६९।९।५ को आदेश (फैसला) सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

का.मु. प्रधान न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- भीमबहादुर निरौला

कम्प्युटर :- गिता घिमिरे (गिरी)

ईति सम्बत २०७१ साल फाल्गुण महिना ११ गते रोज २ शुभम्-----